

ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΕΛΕΝΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 1η ΣΚΗΝΗ (στ. 1-82)

Πρόλογος: ανήκει στα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας (επικά-διαλογικά) και σημαίνει τον πρώτο λόγο του ηθοποιού. Στα παλαιότερα έργα δεν υπήρχε και η τραγωδία άρχιζε με την Πάροδο (το πρώτο άσμα του Χορού).

Μορφή: αφηγηματικός μονόλογος ή δραματοποιημένος διάλογος

Λειτουργία: Ενημερώνει τους θεατές για τον τόπο-πρόσωπα-μύθο. ↓

Συγκεκριμένα ο Ευριπίδης τονίζει το χώρο δράσης καθώς οι θεατές νομίζουν ότι η Ελένη βρίσκεται στην Τροία.

ΔΟΜΗ 1ΗΣ ΣΚΗΝΗΣ (1-82)

- 1-18 : Γενεαλογία του Πρωτέα και τόπος δράσης (Φάρος Αιγύπτου)
- 19-25: Ταυτότητα Ελένης
- 26-59: Ιστορία-βάσανα Ελένης στο παρελθόν
- 60-82: Βάσανα Ελένης στο παρόν

ΚΑΤΑ ΠΟΙΟΝ ΜΕΡΗ

ΗΘΟΣ

Προσωπικότητα Ελένης : 1. είναι από αριστοκρατική γενιά (ίσως και θεϊκής καταγωγής) 2. υπερβολικά ωραία (αλλά δυστυχημένη) 3. αφοσιωμένη στο σύζυγό της 4. αθώα παρά τα όσα την κατηγορούν (τραγικό πρόσωπο) 5.σεμνή, ευσυνείδητη (νιώθει ενοχές)6. μαχητική (προσπαθεί να προφυλάξει την τιμή της). Η ζωή της έχει καθοριστεί από τις απάτες των θεών. Από την άλλη υπάρχει και η άλλη της όψη, το είδωλό της που έχει τα γνωρίσματα που της έδωσε η παράδοση : χωρίς ηθικούς φραγμούς, άπιστη και καταστροφική, που διασύρεται από όλους.

Τα συναισθήματα της Ελένης : περηφάνια για την καταγωγή της, θλίψη και απόγνωση για το διαχωρισμό της ύπαρξής της και το διασυρμό της, βαθύ πόνο για τον πόλεμο και τα αθώα θύματά του, αίσθημα ενοχής παρά την αθωότητά της (γι' αυτό απολογείται), αγάπη για το Μενέλαο, οίκτο για τον Πάρη, σεβασμό στον Πρωτέα, απέχθεια για το Θεοκλύμενο. Νιώθει πως η ζωή της δεν έχει νόημα, αλλά σαν άνθρωπος ελπίζει (Ερμής).

Είναι η Ελένη τραγικό πρόσωπο που προκαλεί τον έλεο;

Ναι, γιατί : α) είναι εγκλωβισμένη στα παιχνίδια των θεών. Τη μοίρα της καθόρισαν δυνάμεις που δεν ελέγχει (Αφροδίτη, Ήρα, Δίας) και που για τα δικά τους κίνητρα μετέτρεψαν το όνομα της σε συνώνυμο ολέθρου, β) όλοι τη θεωρούν υπεύθυνη ενός πολυαίμακτου πολέμου και τη βρίζουν έτσι ενώ είναι αθώα, λογίζεται και νιώθει ένοχη, γ) ο Θεοκλύμενος την έφερε σε τραγικό αδιέξοδο.

ΟΨΗ

Στη σκηνή δίνεται ο χώρος της δράσης και υπάρχουν σκηνοθετικές και σκηνογραφικές ενδείξεις :

στιχ. 1 «Να ο Νείλος» : δε γνωρίζουμε αν υπήρχε κατά την παράσταση

κάποια ζωγραφική απεικόνιση ποταμού ή αν ο ποιητής με τη φράση αυτή εξάπτει τη φαντασία των θεατών.

στιχ. 56 «μ' έφερε στου Πρωτέα εδώ τα σπίτια»: μπροστά στους θεατές ορθώνεται η πρόσοψη των ανακτόρων του Πρωτέα.

στιχ. 78-79 «στου Πρωτέα το μνήμα ετούτο»: κάπου εκεί βρίσκεται ένας μεγαλοπρεπής τύμβος, μνήμα του Πρωτέα.

ΔΙΑΝΟΙΑ

Ο Ευριπίδης βάζει τους ήρωες του να φιλοσοφούν (από σκηνής φιλόσοφος) εκφράζοντας έμμεσα τις δικές του αντιλήψεις- απόψεις :

Αμφισβήτηση, σκεπτικισμός και αμφιβολία για τους μύθους και τους

θεούς (αμφισβήτηση θεϊκής καταγωγής Ελένης, κατακρίνει τους θεούς πχ ταπεινά κίνητρα Ήρας, αμφισβητεί τη θρησκεία πχ Νείλος και όχι βροχή Δία)

Η διάκριση της ουσίας από τα φαινόμενα, της αλήθειας από την εντύπωση, του είναι από το φαίνεσθαι. Γενικά αμφισβητείται το κύρος της ανθρώπινης γνώσης, αφού οι άνθρωποι πιστεύουν σε ό,τι ακούν και βλέπουν χωρίς να αναρωτιούνται αν είναι αληθινό. (στ. 39-43, 50-52, 59-62, 81-82)

Αντιπολεμικό μήνυμα, ότι δηλαδή οι πόλεμοι γίνονται για το τίποτα, για ένα φάντασμα.

Αιτία για τον Τρωικό πόλεμο όχι η αρπαγή Ελένης (47-49)

Η ιδέα ότι η ομορφιά είναι καταστροφική (στ. 32) το υπερβολικό, το πέραν του μέτρου οδηγεί στη συμφορά.